

Huolellinen saneeraus nujertaa salmonellan

Salmonella on voitettavissa huolellisella työllä. Ennaltaehkäisy ja todettujen tartuntojen tehokas ja huolellinen saneeraus on oleellinen osa siipikarjatuotannon riskinhallintaa.

Olli Ruoho

Asiantuntijaeläinlääkäri, ETT ry
Kuvat **Hannele Nauholz**

Salmonellatartunta tulee siipikarjatilalla esille lähes aina valvontaohjelmaan sisältyvän tai omavalvontana tehdyn näytteenoton perusteella. Salmonellan aiheuttamien oireiden perusteella tehdyt näytteenotot ja salmonellalöydökset ovat todella harvinaisia.

Siipikarjateurastamot ja munapakkaamot eivät yleensä ota vastaan lintuja tai munia salmonellaposiitiviseksi todetulta tilalta, joten ainoaksi vaihtoehdoksi jää lintujen lopettaminen tilalla mahdollisimman pian ja toimittaminen destruktiolaitokselle.

Lopetus tehdään yleensä tilalla joko kaasutuskontissa tai kaasuttamalla linnut halliin hiilidioksidilla. Jälkimmäistä tapaa käytetään lihasiipikarjatilalla ja lattiakanaloissa, ja sitä varten tarvitaan viranomaisten hyväksymä kirjallinen suunnitelma.

Kaasutuksen jälkeen halli tuuletetaan hyvin ja siellä oleskelun turvallisuus varmistetaan hiilidioksidimittarilla, ennen kuin sitä voidaan alkaa tyhjentää linnuista.

Kirjallinen suunnitelma

Ennen saneerausta tilalle laaditaan kirjallinen suunnitelma, jossa on kuvattu saneerauksen toimenpiteet vaihe vaiheelta. Tätä edellyttää sekä salmonellalainsäädäntö että tilalle yleensä teurastamon tai munapakkamon kautta otettu salmonellaryhmävakuutus. Suunnitelman laatiminen kuuluu tilan salmonellavakuutuksen piiriin.

Suunnitelman tekee saneerauksiin perehtynyt eläinlääkäri joko ETT ry:stä tai teurastamolta, ja sen hyväksyy virkaeläinlääkäri. Tilan salmonellavakuutus korvaa suunnitelman mukaiset tuotantotilojen puhdistus- ja desinfiointitoimenpiteet sekä hävitettyjen lintujen arvon ja katetuoton menetyksen.

Tuotantotiloissa mahdollisesti tehtäviä

Jos saneerauksen jälkeen otetuista näytteistä todetaan salmonellaa, puhdistetaan ja desinfioidaan kyseinen kohde uudelleen, ja näytteenotto uusitaan. Saneerauksen suunnitellut asiantuntija osallistuu usein näytteenottoon virkaeläinlääkäriin kanssa. Kuvassa Olli Ruoho.

Tuottajan ei kannata sitoa itseään varsinaiseen saneeraustyöhön.

rakenteellisia korjauksia ei yleensä korvata salmonellavakuutuksesta. Niistä kannattaa kuitenkin neuvotella erikseen vakuutusyhtiön kanssa, jos ne nopeuttavat saneerauksen toteuttamista ja pienentävät tartunnan uusiutumisen riskiä.

Rehuväestöjen puhdistus ja desinfiointi sekä tarvittavat ulkoalueiden pesut ja desinfiointit tai maanvaihdot sisältyvät niin ikään salmonellasaneerauksen ja -vakuutuksen piiriin.

Vaikka salmonella ei olisikaan tullut tilalle rehun mukana, täytyy tuotantotilojen yhteydessä olevat rehuväestöt yleensä aina puhdistaa ja desinfioida. Rehuun on voinut joutua salmonella tilalla, vaikka sitä ei löytyisikään rehusta otetuista näytteistä. Rehuväestöjen tyhjentämättä ja puhdistamatta jättäminen on suuri riski tartunnan uusiutumista ajatellen.

Tarkka työ säästää uusinoilta

Salmonellasaneeraus teettää paljon työtä. Kaikki ruokinta- ja juomalaitteet sekä munantuotantotiloilla myös pesälinjat ja häkkirakenteet täytyy purkaa osiin, jotta ne voidaan puhdistaa ja desinfioida perusteellisesti. Tulo- ja poistoilmakanavat tulee puhdistaa ja desinfioida koko pituudeltaan, ja puhaltimet sekä valosuojat ym. irrottaa puhdistusta varten.

Joitakin kohteita ei voida purkaa osiin rikkomatta niitä. Esimerkiksi liimaamalla kootut juomalinjat on useimmiten paras vaihtaa uusiin.

Ainakin osa rakenteiden purkamisesta ja kokoamisesta sekä pesuista ja desinfiointeista kannattaa antaa tehtäväksi alan urakoitsijalle, jolla on perehtynyt henkilöstöä, tarvittava kalusto ja asiantuntemus. Tämä lyhentää saneerauksen kokonaiskestoja.

Tuottajan ei kannata sitoa itseään varsinaiseen saneeraustyöhön. Sen sijaan on tärkeää, että hän seuraa saneerauksen edistymistä ja on tavoitettavissa esimerkiksi tuotantorakennusten tekniikkaan liittyvissä kysymyksissä.

Työn edetessä saneerauksesta vastaava eläinlääkäri, tuottaja itse sekä mahdolli-

SALMONELLATARTUNTA PYSÄYTTI EURALAISTILAN

Viime syyskuussa **Sanna** ja **Vesa Vainion** syntymäpäiväjuhlien valmistelut katkesivat eläinlääkärin puheeseen. Tilalle oli saapunut viikkoa aiemmin broilerin emountuvikkoja, ja saman kuoriutumispäivän kuljetuslaatikoiden pohjapapereista oli alustavasti löydetty salmonellabakteereita. Seuraavana päivänä varmistuivat Vainion tilan aluspapereinäytteet salmonellaposiitiviksi. Viranomaiset määräsivät tilalle rajoittavat määräykset.

HANNA HAMINA

Vainion vientihyväksytyllä karanteenitilalla broilerin emopolven kanat ja kukot kasvavat noin 18 viikkoa ennen kuin ne siirretään munittamoon. Kahdessa kanalassa on neljä osastoa, joiden kapasiteetti on yhteensä noin 35 000 poikasta. Emountuvikot tuodaan päivän vanhoina Ruotsista Aviagen SweChickiltä.

– Meillä on parinkymmen vuoden kokemus kalkkunoista, broilereista ja nuorikoista. Vesan vanhemmat aloittivat broilerkasvatuksen jo vuonna 1970. Tämä salmonellatapaus oli ensimmäinen meillä – ja toivottavasti viimeinen, Sanna kertoo.

SALMONELLA TYPHIMURIUM -bakteereita löytyi kolmen osaston aluspapereista. Sanna otti itse ylimääräiset tossunäytteet, joissa neljäskin osasto oli positiivinen. Eviran omassa laboratoriossa varmistettu tartunta oli vahva ja täysin selvä. Bakteerien leviämiskyky yllätti, sillä sitä löytyi esimerkiksi ilmastointihormien pölystä, vaikka kanalassa oli ollut päällä vain minimi-ilmastointi.

Valvontaeläinlääkäri teki eläinten terveystarkastuksen, jonka jälkeen untuvikot lopetettiin alle kaksiviikkoisina. Raadot toimitettiin Honkajoelle hävitettäväksi. Lopetuksen jälkeen alkoi lannanajo läheiselle polttolaitokselle saneerausurakasta vastanneen JVT-Pesutekniikan kalustolla.

Kanaloiden tyhjennyttyä kaikki osastot imuroitiin suuritehoisella teollisuusimurilla. Sen jälkeen paikat desinfiointiin, seinien ja lattioiden välit tiivistettiin ja vasta sen jälkeen tehtiin ensimmäinen pesu.

– Pesun jälkeen purettiin laitteita salmonellasaneerausohjeen mukaisesti. Kaikkia laitteita ei voitu pestä. Esimerkiksi vesilinjat menivät uusiksi, sillä niiden puhdistus olisi ollut liian suuri urakka. Poikaset mielellään istuskelevat vesilinjojen nippakupeissa, joten bakteereita oli varmasti joka saumassa, Sanna selvittää.

– On todella harmillista, että saimme tuontiuntuvikkojen mukana salmonellatartunnan. Sopimusyhteyksellämme DanHatch Finlandilla on ryhmävakuutus, josta meille korvattiin saneerauksen kustannukset sekä katetuottomenetykset.

Vainion tilalla kustannukset nousivat 400 000 euroon ja saneeraukseen kului lähes puoli vuotta. Joulukuussa otetuissa näytteissä salmonella löytyi vielä lattiakaivosta.

– Jatkoimme puhdistusta vielä vuoden vaihteessa. Lopulta saimme kanalan puhtaaksi ja rajoittavat määräykset purettiin. Uudet untuvikot saapuivat tilalle tasan puoli vuotta edellisen erän saapumisen jälkeen.

– Vaikka olemme tiedostaneet salmonellavaaran, emme ole aikaisemmin asiaa sen enempää ajatelleet. Jatkossa pelko on varmasti joka kerta mielessä, kun saamme uudet poikaset, summaa Sanna kokemuksiaan.

Hanna Hamina

sesti myös vakuutusyhtiön edustaja tekevät säännöllisesti välikatselmuksia. Tällöin voidaan puuttua ajoissa tilanteeseen, jos jotakin kohdetta ei ole puhdistettu riittävän hyvin tai jos saneerauksen toteutuksessa muutoin ilmenee ongelmia.

Hankaliksi kohteiksi ovat osoittautuneet mm. pois-toimahormit puhaltimiseen, lämmönvaihtimet, rehuvaat ja erityyppiset ruokkijat moottoreineen. Niitä ei aina osata tai haluta purkaa riittävästi perusteellista puhdistusta ja desinfiointia varten. Hallien lastausovien rakenteista on myös monessa tapauksessa löytynyt likaa, vaikka kaikki muu olisi puhdistettu ja desinfioitu huolellisesti.

Silmät ja näytteenotto kertovat

Puhdistus- ja desinfiointitoimien jälkeen virkelaikälääkäri ottaa kaikista tiloista tuotantoympäristönäytteet. Puhdistuksen tulos tarkastetaan myös silmämääräisesti. Saneeraussuunnitelman laatintu asiantuntija-eläinlääkäri osallistuu usein näytteenottoon.

Mikäli näytteistä todetaan salmonellaa, puhdistetaan ja desinfioidaan kyseinen kohde uudelleen, ja näytteenotto uusitaan tarvittavassa laajuudessa.

Kattavalla näytteenotolla varmistetaan osaltaan saneerauksen onnistumista. Näytteitä ei kuitenkaan pystytä ottamaan kaikista kohteista, vaan osa jää silmämääräisen puhtausarvioinnin varaan. Monesti käykin niin, että vaikka näytteistä ei todeta salmonellaa, jotakin puhdistettavaa kuitenkin vielä löytyy.

Salmonellatartunta on toki erittäin vakava asia sekä tilan talouden että tuottajien jaksamisen kannalta,

mutta maailmanloppu se ei ole. Vuosien mittaan saneerauksia on toteutettu kymmenillä tiloilla, ja vain muutamalla tartunta on syystä tai toisesta uusiutunut.

Sii-pikarjatiloi-lla ei ole todettu rehu-peräisiä salmonellatartuntoja vuoden 2009 jälkeen. Rehuvarastot on kuitenkin puhdistettava ja desinfioidava aina salmonellasaneerauksen yhteydessä.

Rehuvarastojen tyhjentämättä ja puhdistamatta jättäminen on suuri riski tartunnan uusiutumista ajatellen.

SIIPIKARJATUOTANNON PARAS KILPAILUVALTTI

Salmonella on maailmanlaajuisesti yksi tärkeimmistä ruokamyrkytysten aiheuttajista. Suomalaisen siipikarjatuotannon salmonellavapaudesta kilpailuvalttina kannattaa pitää kiinni.

Suomessa salmonella on broileri-, kalkkuna- ja munantuotantotiloilla virallisesti vastustettava eläintauti. Kaikki tuotantosiipikarjatilat tutkitaan säännöllisesti salmonellavalvontaohjelman puitteissa. Tautia löytyy siipikarjatiloilta harvoin, ei edes joka vuosi.

Mikäli lintujen uloste-, pöly-, tuotantoympäristö- tai rehu-näytteistä todetaan salmonellaa, eläinlääkäri antaa tilalle päätöksen tartunnan leviämisen estämiseksi tehtävistä toimenpiteistä, ja tilalla on ryhdyttävä salmonellasaneeraukseen. Rajoittavat määräykset voidaan antaa myös perustellun tartuntaepäilyn perusteella, jos tilalle esimer-

kiksi epäillään toimitetun salmonellapitoista rehua.

Rehualan riskinhallinta on Suomessa korkealla tasolla. Siipikarjatiloi-lla ei ole todettu uusia rehu-peräisiä salmonellatartuntoja sitten vuoden 2009 Salmonella Tennessee -epidemian.

Vuonna 2016 todettiin salmonellaa kahdessa broileriemojen nuorikkokasvattamossa, yhdessä broileri- ja yhdessä kalkkunakasvattamossa sekä kolmella munantuotantotilalla. Nuorikkokasvattamoihin tartunta tuli untuvikkojen mukana Ruotsista. Useimmissa muissa tapauksissa voidaan perustellusti epäillä tartunnan tulleen ympäristön haittaeläimistä.

Tarttuvilta taudeilta suojautumiseen on tiloilla tarpeen panostaa tinkimättä joka päivä ja kaikessa toiminnassa. Haittaeläinten torjunnasta on huolehdittava ja tuotantorakennusten lähiympäristö on pidettävä vapaana kasvillisuudesta.